

1. GİRİŞ

Salgın hastalıklar dünya tarihinin her aşamasında toplumları önemli ölçüde etkilemiştir. 541-542 yıllarında bütün dünyayı etkisi altına alan 1. Veba salgını, 30 ila 50 milyon arasında insanın ölümüne yol açmıştır. Dünyayı bu kadar önemli ölçüde etkileyen ne ilk ne de son salgın olmuştur. 2. Veba salgını olarak bilinen İspanya merkezli 1347-1351 yılları arasında yaşanan salgında Avrupa nüfusunun yaklaşık yarısının ölümüne neden olmuştur (Pala, 2010: 120) İspanyol kâşifler tarafından 1520 yılında Amerika kıtasına götürülen çiçek hastalığı bu tarihten sonra “Yeni Dünya Çiçek Salgını” olarak bilinmekte ve 56 milyon insanın ölümüne yol açmıştır. Yine H1N1 kaynaklı İspanyol Gribi Birinci Dünya Savaşı’nın son yıllarında (1918-1919) hızla yayılarak 40 ila 50 milyon arasında insanın ölümüne neden olduğu tahmin edilmektedir. Bu sayı savaş süresince hayatını kaybeden insanların iki katı olarak kabul edilmektedir (Türk vd., 2020: 614).

Yeni tip koronavirüs hastalığı (COVID-19) dünyada ilk olarak 2019 yılı aralık ayında Çin’in Hubei eyaletine bağlı Wuhan şehrinde ateş, öksürük ve nefes darlığı gibi belirtilerle ortaya çıkmış akabinde kısa bir süre içerisinde bütün dünyaya yayılmıştır. Dünya çapında geniş bir coğrafyaya yayılması ve yayıldığı ülkelerde vaka ve ölüm sayılarının hızla artması neticesinde 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi (salgın) olarak ilan edilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü’nün resmi verilerine göre, 23 Kasım 2020 tarihi itibari ile dünyada toplam 59.454.447 resmi vaka bulunmaktadır. 23 Kasım 2020 tarihine kadar dünya genelinde 1.401.220 kişi COVID-19 salgını sebebiyle hayatını kaybederken, 41.093.330 kişi hastalığı atlattığı görülmektedir. (Woldometers, 2020)

Pandeminin ilan edilmesinden sonra tüm ülkeler COVID-19 hastalığının yayılmasını önlemek adına sert tedbirler almışlardır. Alınan tedbirler ekonomik ve sosyal faaliyetlerin hemen hemen durma noktasına gelmesine neden olmuştur. Virüsün ortaya çıkışı neredeyse tüm dünyada sanat, spor, eğitim, ulaşım, sağlık gibi birçok sektör için de yıkıcı etkiler doğurmuştur. Ulaşım sektörü seyahat kısıtlamalarından öncelikli olarak zarar görmüş, dünya genelinde birçok havayolu şirketi küçülmek zorunda kalmıştır. Gelişmiş ülkelerde dahi sağlık sistemleri iflas etme noktasına gelmiştir. Özellikle sağlık sektörünün tamamen özel teşebbüs elinde olduğu ülkelerde hükümetler hastanelerin hasta kabul ve tedavi politikaları konusunda çaresiz kalmış bu nedenle çok sayıda insan en temel insan haklarından biri olan tedavi hakkından mahrum kalmıştır. Son yıllarda giderek yükselen küreselleşme söylemlerinin aksine ülkeler sınırlarını kapatarak salgınla mücadele veremeye başlamıştır.

Türkiye’de ilk vakanın 11 Mart 2020 tarihinde sağlık bakanı tarafından açıklanması ile birlikte salgının hızının azaltılması amacıyla birtakım önlemler hayata geçirilmiştir. Kamuya açık alanlarda bireylerin birbirleriyle temasını kesmeyi ve toplum içinde izolasyonu sağlamayı amaçlayan tedbirler bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de ekonomik ve sosyal yaşamı durma noktasına getirmiştir.

COVID-19, tüm ekonomik sektörlerde farklı etkiler doğurmuştur. Beraberinde de ekonomik krizleri getirmiştir. Krizden olumsuz olarak etkilenen sektörler olduğu gibi, bu süreçte üretim hacmini artırarak kârlı çıkan sektörler de olmuştur. Alkol, dezenfektan ve temizlik malzemelerine artan ihtiyaç neticesinde bu maddeleri üreten şirketlerin üretim hacmi ve karlılığı artmıştır (Balcı & Çetin, 2020: 43). İnsanlar hastalığa yakalanmamak ve virüslere karşı vücut dirençlerini artırmak adına takviye edici gıdalara yönelmiştir. Takviye edici gıdalara artan talep bu sektörü de diğerlerine nazaran pozitif yönde etkilemiştir. Dijital platformlarda yapılan ticaret hacmi artmış, sadece teknoloji ürünlerinin değil, aynı zamanda market ve gıda alışverişlerinin de elektronik ticaret yoluyla yapılma sıklığında artışlar gözlenmiştir. Zincir marketlerin evlere servis hizmeti başlatmaları ve satışlarını dijital kanallara kaydirmaları da bu artışı desteklemiştir.

Faaliyetlerini tamamen durdurmamayan işletmeler ise birtakım kurallara uymak şartıyla faaliyetlerine devam etmiştir. Maske kullanımı, kapalı ortamlarda mesafe kuralı ve hijyenik tedbirler kapalı ortamlarda aynı anda bulunabilecek insan sayısını kısıtlamalarına gidilmiştir. Çalışanların aynı zaman diliminde iş yerinde olması artık iş sağlığı ve güvenliği açısından da bir tehdit haline gelince esnek çalışma ve kısmi çalışma gibi istihdam türleri ön plana çıkmıştır. Eski günlere nazaran daha az iş yapabilen işletmeler ise işçilerinden bir kısmına süreli veya süresiz ücretsiz izin vermişlerdir. Kriz, iş gücü arzını olumsuz yönde etkilediği gibi işgücü talebinde de düşüşe neden olmuştur. Bunun en önemli sebebi de işletmelerin çalışanlara karşı yükümlülüklerini yerine getirememesinden kaynaklanmaktadır.

2020 yılı haziran ayında dünyada ve Türkiye’de COVID-19’a karşı başarılı olunamamasına karşın vaka sayıları ve ölüm sayılarında önemli ölçüde azalma görülmüştür. Bu dönem içinde Türkiye’de vaka sayıları 700’lü rakamlara kadar düşmüş; buna bağlı olarak toplumun genelini etkileyen, ekonomik ve sosyal hayatı kısıtlayan birçok tedbir ya kaldırılmış veyahut gevşetilmiştir. Kafe, restoran ve alışveriş merkezleri ile kişisel bakım hizmeti veren işletmeler tekrar faaliyete geçmiş, yurtiçi ve yurtdışı seyahat yasakları kaldırılmıştır (Balcı & Çetin, 2020: 41).

2020 yılı Kasım ayı itibariyle salgının yayılma hızı ile hasta ve ağır hasta sayılarında tekrar önemli artışlar başlamıştır (Sağlık Bakanlığı, 2020). Kötü bir senaryo olarak ikinci dalga ihtimali endişeye sebep olmuştur. Türkiye’de salgınla mücadele kapsamında 21 Kasım 2020 tarihinden geçerli olmak üzere hafta sonu 10:00 - 20:00 - saatleri dışında sokağa çıkma kısıtlaması ile kafe, restoran ve yeme içme yerlerinin çalışma şartlarını düzenleyen tedbirler hayata geçirilmiştir (Habertürk, 2020). Daha önce alınan tedbirlerin tekrar hayata geçmesi veya bu tedbirlere ihtiyaç kalmaması maske, mesafe ve hijyen kurallarının toplumun geneli tarafından kabul görmesi ve uygulanması ile mümkündür.

2. COVID – 19’UN TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASASINA ETKİSİ

Ekonomideki daralma genel olarak üretim hacminin düşmesi ve buna bağlı olarak işsizlik oranlarında artışa sebep olmuştur. Covid-19 krizinin diğer ekonomik krizlerden farklı olarak insan

sağlığı ve insan odaklı olması doğal bir sonuç olarak insan ve çalışma hayatını derinden etkilemektedir. TÜİK verilerine göre 2020 yılı Ağustos (Dönemsel sonuç bağlamında Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarını kapsamaktadır.) döneminde İşsizlik oranı %13,2 olmakla birlikte bu rakam pandeminin ekonomik faaliyetler üzerinde en çok etkili olduğu Nisan (Mart, Nisan ve Mayıs aylarını kapsamaktadır.) döneminde dahi %12,8 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1. Mart - Ağustos dönemleri işgücü verileri (bin kişi)

Dönem	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İstihdam (%)	İşsizlik (%)	Tarım Dışı İşsizlik (%)	Genç nüfusta işsizlik (%)
Mart	30 104	26 133	3 971	48,4	42,0	13,2	15,0	24,6
Nisan	29 388	25 614	3 775	47,2	41,1	12,8	14,9	24,4
Mayıs	29 684	25 858	3 826	47,6	41,4	12,9	15,2	24,9
Haziran	30 632	26 531	4 101	49,0	42,4	13,4	15,9	26,1
Temmuz	31 491	27 263	4 227	50,3	43,5	13,4	15,9	25,9
Ağustos	31 749	27 554	4 194	50,6	43,9	13,2	15,7	26,1

Kaynak: TÜİK

Tablo 1’de görüldüğü gibi Nisan-Ağustos dönemleri arasında işgücüne katılım 2 milyon 361 bin kişi arttığı halde istihdam artışı 1 milyon 940 binde kalmış ve işsiz sayısında 419 bin kişilik bir artış meydana gelmiştir. Aynı dönemde iş gücüne katılım oranının %3,4, istihdam oranının %2,8 arttığı fakat bununla birlikte işsizlik oranında %0,4 artış meydana geldiği görülmektedir. Türkiye’de Ağustos dönemi verilerine göre toplam işsiz sayısı 4 milyon 194 bin iken İŞKUR’a kayıtlı işsiz sayısı 3.351.226 kişidir (İŞKUR, 2020). Türkiye’nin sahip olduğu genç nüfusun toplam nüfus içerisinde oranının yüksek olması işsizlik olgusundan da yine en çok gençlerin etkilenmesine neden olmaktadır. Genç nüfusta işsizlik oranı Ağustos döneminde %26,1 olarak gerçekleşmiştir, bu oran OECD ortalamalarının çok üstündedir.

Türkiye işgücü piyasasında kamu kesiminin payı da oldukça önemlidir. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının verilerine göre hazırlanan Tablo 2’de de görüleceği üzere 2020 yılı 3. Döneminde toplam kamu istihdamı 2019 yılının aynı dönemine göre %3,6 artmıştır. Covid-19’un yıkıcı etkilerine rağmen 2020 yılı 2. Dönem ile 3. Dönem arasında kadrolu personel sayısı 12 bin kişi artarak 2 milyon 956 bine, sözleşmeli personel sayısı ise 12 bin kişi artarak 509 bine yükselmiştir. Aynı dönemde Sürekli işçi sayısındaki 11 bin kişilik istihdam kaybına rağmen toplam kamu personeli sayısı 4 milyon 779 bin olmuştur.

Tablo 2. Kamu Sektörü İstihdamına İlişkin Veriler (Bin Kişi)

Yıl	Dönem	Toplam	Kadrolu personel	Sözleşmeli personel	İşçi		Geçici personel	Diğer
					Sürekli işçi	Geçici işçi		
2019	III.Dönem	4 612	2 917	422	1 108	60	-	104
2019	IV.Dönem	4 644	2 939	428	1 124	49	-	105
2020	I.Dönem	4 699	2 943	455	1 144	51	-	106
2020	II.Dönem	4 767	2 944	497	1 161	59	-	106
2020	III.Dönem	4 779	2 956	509	1 150	58	-	106

Kaynak: <https://www.sbb.gov.tr/kamu-istihdamı/28.11.2020>

3. COVID - 19’UN EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİLERİ

Ekonomik ve sosyal hayatı düzenleyen tedbirler üretim hacminde düşüşe neden olmaktadır. Böyle bir durumun yaşanması dünyada ve Türkiye’de ekonomik büyüme rakamlarının çok düşük veya negatif seviyelerde seyretmesine neden olmaktadır.

Tablo 3. 2020 Yılı I. Ve II. Çeyrek GSYH Sonuçları

Dönem	Cari Fiyatlarla (Milyon TL)	Cari Fiyatlarla (Milyon \$)	Zincirleşmiş Hacim Endeksi	Değişim Oranı (%)
2020/1	1.073.600	176.591	161,3	4,4
2020/2	1.041.643	153.180	153,6	-9,9
2020/3	1.419.483	197.377	199,5	6,7

Kaynak: TÜİK

Tablo 3’te de görüldüğü gibi 2020 yılının 2. Çeyreğinde GSYH (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla) büyüme hızı %-9,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran aynı yılın 1. Çeyreğinde %4,4 olarak gerçekleşmişti (TÜİK, 2020). Virüsün yayılma düzeyindeki ön görülemez mali verilerin tahmin edilmesini de güçleştirmiştir. T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 2019 yılında yayınlanan Yeni Ekonomik Programa (YEP) göre Türkiye’nin 2020 yılı büyüme tahmini %5 olarak tahmin edilmesine karşın, bu oran 2020 yılı içerisinde yayınlanan YEP ile birlikte %0,3 olarak güncellenmiştir. Keza işsizlik oranı 2019 YEP’te %11,8 olarak tahmin edilmiş ancak 2020 YEP ile birlikte bu oranda güncelleştirilerek %13,8 olarak revize edilmiştir (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2020).

4. COVID – 19’UN BEŞERİ SERMAYEYE ETKİLERİ

Kasım ayı içerisinde virüse karşı geliştirilen aşı haberleri her ne kadar umut verici de olsa üretime başlanan aşı veya aşuların virüsün yayılmasını ne denli önleyeceği henüz bilinmemektedir. Geliştirilen aşuların ne denli etkili olacağı yanında üretim, dağıtım ve tüketim miktarları ile dünya çapında hangi insanlara ve ne zaman ulaşacağı konusundaki belirsizlik de hâlâ devam etmektedir. Üretim faktörlerini birbirinden ayırmak mümkün olmadığı gibi emek faktörünün verimliliğini de beşeri ve sosyal sermayeden bağımsız tutmak mümkün değildir. Belirsizlik ortamı Türkiye’de ve dünyada sadece ekonomik sermayenin değil aynı zamanda toplumsal güven düzeyindeki düşüşler neticesinde sosyal sermayenin ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin aksaması ile de beşeri sermayenin kaybı anlamına gelmektedir. (Karagül, 2012: 87)

5. İSTİHDAMA YÖNELİK ALINAN TEDBİRLER

Türkiye’de ilk vakanın resmi olarak açıklanmasının ardından dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi salgını önleme amaçlı adımlar atılmaya başlanmıştır. Ekonomideki daralmanın en az tahribatla atlatılması amaçlanmıştır. İş ve çalışma dünyasını destekleme amaçlı olarak çok sayıda adımlar atılmıştır.

2020 yılı Mart ayı içerisinde alınan kararlarla birlikte esnek çalışma ve uzaktan çalışma modelleri desteklenerek yaygınlaşması sağlanmıştır. Kısa çalışma ödeneğinden faydalanmak için gerekli olan 600 gün prim şartı 450 güne indirilerek son 120 günde prim ödemiş olma şartı da 60 güne çekilmiştir. Başvuru için gerekli belge sayısı azaltılarak daha fazla kişinin kısa çalışma ödeneğinden yararlanması sağlanmıştır. Çalışılmayan sürelerin daha sonraki dönemlerde çalışılabilmesi anlamına gelen telafi çalışma süresi daha önceleri 2 ay iken bu düzenlemeyle birlikte 4 aya çıkarılmıştır. 2020 yılının tamamı için asgari ücret desteği verilmesi yönünde karar alınmış ve bu süreçte 32 bin sağlık personelinin istihdam edilmesi kararlaştırılmıştır (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2020).

Mart ayında atılan adımlar Nisan ayında da devam etmiştir. Turizm sektöründe çalışmakta iken iş akitleri askıya alınmış olan çalışanların bir kısmı kısa çalışma ödeneği kapsamına alınmış olup, Nisan ayı içerisinde sigorta girişi yapılanlar bu hizmetten yararlanma hakkına sahip olmuştur. Çalışanlar işveren tarafından ücretsiz izne ayrılan ile 15 Mart 2020 tarihinden sonra iş akitleri feshedilen buna rağmen işsizlik sigortasından yararlanmak için gerekli şartları taşımayan çalışanlara 3 ay boyunca günlük 39,24 TL ödeme yapılması kararı alınmıştır. Kısa çalışma ödeneğinin bağlanmasından önce tamamlanması gereken uygunluk tespiti beklenmeksizin çalışanın beyanına göre kısa çalışma ödeneği bağlanması yönünde karar alınmıştır. Bu sayede çalışanların kısa süre içinde haklarına erişmeleri önünde bir engel daha kaldırılmıştır. Toplu iş sözleşmesi uyarınca yürütülen yetki ve uygulamalar üç ay süreyle uzatılmış, 4857 sayılı İş Kanunu'na eklenen Geçici İstihdam Güvencesi başlıklı geçici madde işle işten çıkarma uygulamaları 3 ay süreyle yasaklanmıştır. İşten çıkarma yasağı ilk etapta üç ayla sınırlandırılmasına rağmen, dönemler halinde uzatılarak uygulanmasına devam edilmiştir. 23 Temmuz 2020 tarihli son değişiklik ile birlikte bu süreyi uzatma yetkisi cumhurbaşkanlığına aktarılmış ve uzatılabilecek son tarih olarak 30 Haziran 2021 tarihi belirlenmiştir (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2020).

23 Temmuz 2020'de kabul edilen kanun teklifi ile birlikte, Cumhurbaşkanlığı tarafından kısa çalışma ödeneğinden faydalanma süresinin 31 Aralık 2020 tarihine kadar uzatılmıştır. Kısa çalışma ödeneği alanlar ile nakdi ücret desteğinden faydalananlar arasında çalıştıkları işyeri tekrar normal çalışma düzenine geçenlerin sigortalı ve işveren paylarının tamamının 31 Aralık 2020 tarihine kadar 3 ay süreyle İşsizlik Sigorta Fonu'ndan karşılanmasına karar verilmiştir (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2020).

6. SONUÇ

Dünya son yüz yıldır irili ufaklı birçok ekonomik krizle karşı karşıya kalmıştır. Bu krizlerin bazıları 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran gibi talep kaynaklı iken bazıları da 1973 yılında yaşanan OPEC petrol krizi gibi arz kaynaklı ekonomik krizlerdir. Halen devam etmekte olan Covid-19 krizinin ise hem arz hem talep kaynaklı olduğu görülmektedir.

Salgının yayılmaması adına alınan tedbirler sonucu üretim hacmi daralmış, bu da arzın azalmasına neden olmuştur. İş hayatına yönelik tedbirler üretimi azaltırken dünya çapında milyonlarca insanın işlerini kaybetmesiyle bir başka deyişle gelir kaybına uğramalarıyla sonuçlanmıştır. Böyle bir durumun yaşanması küresel anlamda talep eksikliğini doğurmaktadır.

Covid-19 diğer krizlerden farklı olarak bir toplum sağlığı sorunu olarak ortaya çıkmıştır. Krizin ortaya çıkışı ve ilerlemesi klasik iktisadi krizlerden farklı olduğu için sadece daraltıcı veya genişletici politikalarla çözümü mümkün görülmemektedir. Salgın tam anlamıyla kontrol altına alınmadan ve tüm sağlık otoritelerinin kabul ettiği bir tedavi yöntemi geliştirilmeden önce alınan ekonomik tedbirler ve piyasayı genişletecek müdahaleler ile ancak günü kurtarmak mümkündür. Ülkeler vatandaşlarını ve ülkelerinde ekonomik faaliyette bulunan yabancı girişimcileri krizden mümkün olduğunca az zarar görmeleri adına desteklemektedir. Ancak bu destekler daha önce de ortaya konulduğu gibi kesin çözüm teşkil etmemektedir. Türkiye’de de ekonomik gidişatı pozitif yönlü etkilemesi amacıyla birtakım tedbirler alınmıştır. Özellikle istihdama yönelik teşvik paketleri ile işsizlik oranlarının aşırı yükselişi engellenmeye çalışılmış bu aşamada işgücü piyasası kamu sektörüne yapılan personel alımları ile de desteklenmiştir. İşten çıkarma işveren aleyhine zorlaştırılmış bu tedbirle işsizliğin artması engellenmeye çalışılmıştır. İşsizlik sigortasına erişim, kısa çalışma ödeneği veya nakdi ödeme gibi desteklerle ücretsiz izne çıkarılmış veya iş akdi sona ermiş çalışanların söz konusu süreci en az hasarla atlatalmaları amaçlanmıştır. Bütün bu önlemler ile istihdam oranlarındaki düşüş frenlenmeye çalışılsa da Nisan-Ağustos 2020 döneminde işsizlik oranı 0,4 puan artmış, işsiz sayısında ise 419 bin kişilik artış meydana gelmiştir (TÜİK, 2020). Covid-19’un neden olduğu ekonomik krizde de daha önceki krizlerde olduğu gibi iş tecrübesi az gençler ile az eğitilmiş kesim daha fazla etkilenmiştir. Bu dönemde Türkiye’de 15-24 yaş arası çalışabilecek nüfusu ifade eden gençler arasında işsizlik oranı yaklaşık olarak %26 seviyelerinde seyretmektedir.

Türkiye genç nüfusun ve doğal kaynakların yüksek seviyede bulunduğu her anlamda zengin bir ülkedir. Genç işsizliğin yüksek olmasının bir sebebi de hızla artan genç nüfus yoğunluğudur. Her yıl çalışabilecek yaşa gelen yüzbinlerce insan her ne kadar işsizliği yükseltiyorsa da aynı anda bir zenginliktir. Covid-19 ile birlikte değişen dünya düzenine ayak uydurulması yine bu genç nüfusa bağlıdır. Her anlamda dijitalleşme eğiliminde olan hayata uyum sağlamak, Türkiye’yi uluslararası piyasada rakipleri ile mücadele eder seviyeye getirmek için eldeki genç nüfusun eğitim-öğretim yoluyla iş dünyasına kazandırılması şarttır.

Kamu, ekonominin dijital platformlara yöneldiği bu dönemde işletmelere gerekli desteği vermeye devam etmeli, dijital altyapının güçlendirilmesi adına yatırımlar yapılmalı bir yandan da yükseköğretim kurumları eliyle mevcut genç nüfusun niteliksel olarak zenginleşmesi amacıyla daha fazla desteklemelidir. Herhangi bir eğitim kurumuna kayıtlı olsun veya olmasın herkes uzaktan eğitim

yöntemleriyle eğitim hayatının bir parçası haline gelebilir ve vasıflı bir çalışan olarak daha kolay iş bulabilir.

Covid-19'un neden olduğu ekonomik ve sosyal krizin bırakmış olduğu bütün tahribat onarılabile bile uzun yıllar boyunca edinilmiş olan birçok alışkanlığın değişmesi ya da son bulması kaçınılmaz görünmektedir. Kalabalık ortamlarda bulunmak istemeyen insanları alışveriş ihtiyaçları için e-ticareti tercih etmeleri, salgın ile mücadele amacıyla eğitim kurumlarının uzaktan eğitim modellerine geçmeleri ile günümüz teknolojisinin birçok geleneksel yöntemin yerini alabileceği ortaya çıkmıştır. Çalışma hayatı, tüketici tercihleri ile eğitim faaliyetlerinin dijital platformlara yönelmesi insanları zaman ve mekân olgularının tahakkümünden de kurtarabilir. Böylece eskiden olduğu gibi büyük binalar ve yüksek karbon emisyonuna mecbur olunmadığı anlamına gelir. Tüketim odaklı yaşam tarzının gezegene ait kaynakları hızla bitirdiği ortadadır, bu tüketim anlayışının uzun yıllar devam etmesi de mümkün görünmemektedir. Binlerce yıldır üstünde yaşadığımız yerküre ile savaş halinde olan insanın bu savaşa son vererek doğaya rağmen değil doğayla beraber bir yaşam olgusu üzerinde durması gelecekte daha yaşanılabilir bir dünya için zorunluluk arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Balcı, Y. & Çetin, G. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinin Türkiye'de İstihdama Etkileri ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı Yıl:19 Sayı:37 Bahar (Özel Ek) s.40-58
- Habertürk. (2020, 11, 21). <https://m.haberturk.com/son-dakika-basliyor-yeni-kovid-19-tedbirleri-uygulanmaya-baslaniyor-2875743-amp> Erişim Tarihi: 24.11.2020
- <https://covid19.saglik.gov.tr/> Erişim Tarihi: 24.11.2020
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=D%C3%B6nemsel-Gayrisafi-Yurt-%C4%B0%C3%A7i-Has%C4%B1la-III.-%C3%87eyrek:-Temmuz---Eyl%C3%BCl,-2020-33606> Erişim Tarihi: 30.11.2020.
- <https://www.sbb.gov.tr/isgucu-piyasasındaki-gelismelerin-makro-analizi/> Erişim Tarihi: 28.11.2020
- <https://www.sbb.gov.tr/kamu-istihdam/> Erişim Tarihi: 28.11.2020
- <https://www.woldometers.info/coronavirus/> Erişim Tarihi: 23.11.2020
- İŞKUR, <https://media.iskur.gov.tr/40630/08-agustos-2020-aylik-istatistik-bulteni.pdf> Erişim Tarihi: 27.11.2020
- Karagül, M. (2012). Sosyal Sermaye (Kapitalizmin Kör Noktası). Ankara. Nobel Yayınevi.
- Pala, A. (2010). İktisat Tarihi. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Ders Notu
- TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/> Erişim Tarihi: 25.11.2020

Türk, A., Ak Bingül, B. & Ak, R. (2020). Tarihsel Süreçte Yaşanan Pandemilerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 2020, Cilt 19, Sayı COVID-19 Special Issue, Sayfalar 612 – 632

YEP, <https://www.hmb.gov.tr/yep-ozet> Erişim Tarihi: 25.11.2020